

Nr 63.

Uppläst och godkänd i Första kammaren den 17 april 1912.
» » » i Andra kammaren den 17 april 1912.

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning i visst syfte rörande bysamfälligheter.

(Lagutskottets utlåtande nr 31).

Till Konungen.

Uti en vid innevarande riksdag väckt motion hafva enskilda motionärer hemställt, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till lag i syfte att bereda majoriteten af delägarna i bysamfälligheter möjlighet att inom området af byns gemensamma ekonomiska och ordningsangelägenheter fatta för minoriteten lagligen bindande beslut.

Ehuruval i allmänhet de byalagens gemensamma angelägenheter, hvilka förut enligt byordningarna utgjort föremål för handläggning och beslut vid bystämma, på grund af skiftesverkets fortgång numera i väsentlig mån minskats, och i öfrigt förvaltningen af desamma genom den i särskilda ämnen tillkomna lagstiftningen i stor utsträckning ordnats, torde dock fortfarande i många fall behofvet af bestämmelser för möjliggörande af beslut i fråga om sådana byamännens gemensamma angelägenheter kvarstå.

I denna fråga må till en början anmärkas, att densamma beträffande vissa slag af samfälligheter i viss grad redan beaktats. Beträffande en del af nämnda samfälligheter, såsom kvarnfall, fiskevatten, jakträtt m. fl., synes det Riksdagen dessutom icke låta sig göra att för hvarje fall stadga likartade villkor för delägarnes beslutanderätt. De ifrågavarande samfälligheternas större eller mindre betydelse för delägarne, såväl som hänsynen till de andra omständigheter, som må hafva påkallat särskilda författ-

ningar i dithörande ämnen, kräfvat uppenbarligen olika förutsättningar för tillgodogörandet och förvaltningen af de olika samfälligheterna. Detta har ock i den gällande lagstiftningen iakttagits, och äro väsentligen skilda bestämmelser i de särskilda författningarna meddelade i detta hänseende. För den händelse i dessa hänseenden annan ordning för samfälligheternas förvaltning skulle anses böra stadgas, torde i hvarje fall bestämmelserna härom, alltefter ärendenas olika beskaffenhet, böra meddelas genom ändringar eller tillägg i de särskilda författningarna.

Äfven om Riksdagen alltså icke anser sig kunna biträda förslaget, för så vidt därmed afses att erhålla gemensamma, för alla dessa slag af samfälligheter gällande föreskrifter, torde det dock böra medgifvas, att bestämmelser i den föreslagna riktningen äro erforderliga beträffande åtskilliga andra samfälligheter.

Sådana samfälligheter äro i första hand de, som jämlikt de för hvarje tid gällande författningar vid skifte afsatts för skiftesdelägarnes gemensamma behof såsom »fiskelägen, kalk- eller täljstensbrott, vattenställen, blekeplatser eller linsänken» m. fl. dylika lägenheter. Vidare lägenheter af liknande art, som, utan att hafva vid skifte »af odeld massa» anordnats och särskildt afrösts, äro belägna å oskift mark, äfvensom dylik mark öfver hufvud, i den mån densamma ej är af beskaffenhet, att rörande förvaltningen däraf särskilda bestämmelser, enligt hvad ofvan nämnts, äro meddelade.

Samfälligheter af ifrågavarande art äro icke blott sådana, som äro gemensamma för visst byalag, utan äfven sådana, som samfälldt tillhöra flera byalag, hemman, hemmans- eller lägenhetsdelar. I vissa fall hafva äfven för socknarna såsom skifteslag samfällda områden afsatts.

Att i fråga om vården och dispositionen för gemensam räkning af dylika samfälligheter enhällig öfverenskommelse städse erfordras, måste uppenbarligen i många fall vara ägnadt att medföra afsevärda olägenheter. Enskilde delägare kunna af egennytta eller tredska omintetgöra eller försvåra utförandet af företag, som skulle för samtliga delägare medföra vinst eller vara nödvändiga för bibehållandet af samfällighetens värde. Fråga kan uppstå, om försäljning eller utarrendering för gemensam räkning till byggnads-, hamn- eller marknadsplats eller dylikt af till sådant bruk tjänlig mark eller af sådana för gemensamt behof afsatta lägenheter, som, på grund af ändrade förhållanden eller efter att hafva helt utnyttjats, icke vidare äro för sitt ursprungliga ändamål användbara. Fråga kan äfven uppstå om dispositionen på annat sätt af en till gemensamt bruk afsatt lägenhet eller afkomsten däraf. Att i sådana eller andra fall, då tillfälle

erbjuder sig att bereda inkomst och gagn af en eljest föga inkomstbringande lägenhet, en enskild delägares illvilja eller oförmåga att bedöma frågan skall kunna omintetgöra en dylik åtgärd, synes icke billigt.

Den utväg, som lagen för vinnande af rättelse i dylika fall anvisar, eller skifte å samfälligheten, torde i många fall icke heller kunna med fördel anlitas. De samfälligheter, om hvilka här är fråga, torde nämligen synnerligen ofta med hänsyn till sin omfattning eller beskaffenhet vara sådana, att de antingen icke kunna delas eller i allt fall genom skifte skulle afsevärdt förlora i värde.

Det synes Riksdagen sålunda angeläget, att bestämmelser finnas, som åt flertalet af delägarna i samfällighet inrymma befogenhet att i fråga om samfällighetens vård och tillgodogörande fatta beslut med bindande verkan äfven för öfriga delägare; och synes en dylik befogenhet kunna delägarna tillerkännas utan att den enskildes rätt i samfälligheten därigenom behöfver lida intrång af nämnvärd beskaffenhet.

Det torde emellertid kunna ifrågasättas, huruvida icke det behof af bestämmelser i förevarande hänseende, som sålunda förefinnes, kan tillgodoses genom byordningar, som stadfästs i enlighet med kungl. resolution den 1 september 1741. Enligt hvad Riksdagen inhämtat, hafva äfven under de senaste åren dylika byordningar upprättats å vissa orter och af vederbörande häradsrätter fastställts, och genom dom den 24 mars 1885 har Kungl. Maj:t i särskildt mål förklaradt, att en i målet åberopad, den 25 augusti 1857 för Mölndals kvarnby fastställd byordning, enligt hvilken till bestridande af utgifter för vattenverksägarnas gemensamma räkning på dem efter det vattenverket för allmän bevillning åsatta taxeringsvärde fördelats visst belopp, i sådant hänseende fortfarande måste anses gällande.

De vid tiden omedelbart efter ofvanberörda resolution stadfästa byordningar torde emellertid, där de ännu någonstädes vinna tillämpning, vara synnerligen otidsenliga, och hvad angår de under senaste åren upprättade byordningar, om hvilka Riksdagen äger kännedom, så innehålla de i många hänseenden bestämmelser, hvilka uppenbarligen ej kunna tillerkännas laglig giltighet.

Äfven om genom dylika byförfattningar föreskrifter skulle kunna meddelas med bindande verkan icke blott i fråga om delägarnes i bysamfällighet gemensamma ordningsangelägenheter, utan äfven med afseende på förvaltningen af samfälligheter, torde det dock svårligen kunna antagas, att i desamma bestämmelser skulle kunna meddelas af beskaffenhet att föranleda inskränkning i enskild delägare enligt allmän lag tillkommande rätt i samfälligheten och medföra befogenhet att med intrång i dylik rätt

genom aftal med annan än delägare med laga verkan förfoga öfver samfälligheten i fråga. Tvifvelaktigt är ock, huruvida 1741 års resolution öfverhufvud taget kan äga tillämpning å samfälligheter, som vid skifte afsatts för gemensamt behof; och må härvid erinras, att enligt det af skiftesstadgekommittén den 28 juli 1911 afgifna förslag till ny skiftesstadga är afsedt, att vid skifte mark skall kunna i större utsträckning, än nu är fallet, undantagas för gemensamt behof. I hvarje fall kan ej genom byordningarne i förevarande hänseende behofvet af bestämmelser fyllas i fråga om andra samfälligheter än bysamfälligheterna.

Med hänsyn till sistnämnda förhållande äfvensom till den osäkerhet i fråga om byordningarnes tillämpningsområde, som torde förefinnas, synes en utredning af hithörande ämnen af behofvet påkallad.

Vid den undersökning, som i ämnet kan komma att äga rum, torde jämväl blifva föremål för bedömande, huruvida de former, som kunna blifva fastslagna såsom lämpliga för åstadkommande af öfverläggning och beslut i här senast berörda frågor, kunna göras tillämpliga äfven med afseende på öfverläggning och beslut i frågor, som beröra delägare i förevarande slag af samfälligheter i allmänhet.

Med anledning af hvad sålunda anförts får Riksdagen anhålla, det täckes Eders Kungl. Maj:t låta utreda, i hvad mån behof må förefinnas af bestämmelser, afseende att beträffande vid skifte af jord undantagna eller därmed jämförliga, samfälliga ägor eller rättigheter bereda delägarna i samfälligheten tillfälle att fatta bindande beslut i frågor rörande densamma, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som af denna utredning må föranledas.

Stockholm den 17 april 1912.

Med undersätlig vördnad.